

Sanal Platformlarda Çocukları Bekleyen Tehlike: “Çevrimiçi Cinsel İstismar”

Nurten Gülsüm BAYRAK¹

Derleme/Review

Geliş Tarihi / Received: 28.11.2022
Kabul Tarihi / Accepted: 23.12.2022

ÖZET

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimi ile birlikte günlük yaşantının vazgeçilmezleri arasında yer alan internet, çocuklar için eğlence, iletişim, öğrenme ve eğitim kaynağı haline gelmiştir. Bu platformun ebeveyn kontrolü olmadan uygunsuz kullanımı çocuklarda ve gençlerde farklı sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Çocuğa kötü muamele olarak tanımlanan çocuk istismarı çevrimiçi ortamlarda sık karşılaşılan bir sorundur. Çevrimiçi cinsel istismar hem insan haklarının hem de çocuk haklarının açık bir ihlalidir. Çocukların çevrimiçi ortamlarda denetimsiz ve uzun süre zaman geçirmeleri birçok risk faktörünü de beraberinde getirmektedir. Yanlış internet kullanımı; küçük yaşlarda şiddet, cinsellik gibi içeriklere maruz kalmak; internet bağımlılığı, oyun bağımlılığı, olumsuz kullanıcı davranışları, nefret söylemi, siber zorbalık gibi birçok olumsuz durumun gelişmesine neden olmaktadır. Çocukların çevrimiçi yollarla cinsel istismara maruz kalması, depresyon, kaygı, düşük benlik saygısı, madde kullanımı, kendine zarar verme vb. davranışlarla ilişkilidir. Çocukların sanal platformları uygunsuz kullanmaları sonucu, failer yeni stratejiler geliştirmektedir. Böylelikle çocukların çevrimiçi yollarla cinsel istismara maruz kalma riski artmaktadır. Bu derlemenin amacı çevrimiçi çocuk istismarının yaygınlığı, mağdur ve fail açısından risk faktörlerine yönelik bilgi vermek ve ruh sağlığı çalışanlarına yönelik farkındalık oluşturmaktır.

Anahtar Kelimeler: Çevrimiçi istismar, internet, cinsel istismar

The Danger Waiting for Children on Virtual Platforms: “Online Sexual Abuse”

ABSTRACT

With the development of information and communication technologies, the internet, which is among the indispensables of daily life, has become a source of entertainment, communication, learning and education for children. Nappropriate use of this platform without parental control paves the way for different problems in children and young people. Child abuse, defined as child maltreatment, is a common problem in online environments. Online sexual abuse is a clear violation of both human rights and children's rights in general. The fact that children spend unsupervised and long time in online environments brings with it many risk factors. Incorrect internet use; being exposed to content such as violence and sexuality at a young age; It causes the development of many negative situations such as internet addiction, game addiction, negative user behaviors, hate speech, and cyber bullying. Exposure of children to sexual abuse through online means, depression, anxiety, low self-esteem, substance use, self-harm, etc. associated with behavior. As a result of children's inappropriate use of virtual platforms, perpetrators develop new strategies. Thus, the risk of children being exposed to sexual abuse online increases. The purpose of this review is to provide information on the prevalence of online child abuse, risk factors for victims and perpetrators, and to raise awareness for mental health professional.

Keywords: Online abuse, internet, sexual abuse

¹ Dr., Giresun Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları EAH, ORCID: 0000-0002-7658-9961

GİRİŞ

Çocuk istismarı, bireysel, toplumsal, kültürel, sosyal neden ve sonuçları olan, multidisipliner bakış açısıyla irdelenmesi gereken ciddi bir halk sağlığı sorunudur (Yıldız vd. 2017). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) çocuk istismarını çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen, bir yetişkin, toplum veya ülke tarafından bilinçli ya da bilinçsiz olarak yapılan davranışlar olarak tanımlamaktadır (DSÖ, 2020). Çocuk cinsel istismarının bir türü olan çevrimiçi cinsel istismar, kaydedilen cinsel istismar görüntülerinin sanal ortamda dağıtılması ve bu yollarla çocukların cinsel istismara maruz kalmasını ifade etmektedir (Martin, 2014). Çocuğun bir yetişkin tarafından istismar edilmek üzere hazırlandığı süreç literatürde “grooming” olarak geçmektedir (Whittle vd., 2013). İnternet; bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimi ile birlikte günlük yaşantının vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır. İnternet, kullanıcılara kolay ve hızlı bir şekilde bilgi ve görüş paylaşımı sunmakla birlikte dünya çapındaki kişilerle iletişim kurabilme ortamı sağlamaktadır (Kaşıkçı vd. 2014). İnternet hızlı ve doğrudan iletişim sağlaması nedeniyle çocuklar tarafından talep edilmekte ve onların cinsel istismarını kolaylaştırmaktadır (Stanley, 2002).

Sanal ortam, çeşitli fırsatlar barındırmasının yanında hem yetişkinler hem çocukların zarar görüp mağduriyet yaşamalarına da neden olabilen bir platformdur. Bastırılan ihtiyaç ve güdüler bu platformda meşru bir hal almaktadır. Özellikle yanlış internet kullanımı; küçük yaşlarda şiddet, cinsellik gibi içeriklere maruz kalmak; internet bağımlılığı, oyun bağımlılığı, olumsuz kullanıcı davranışları, nefret söylemi, siber zorbalık gibi birçok olumsuz durumun gelişmesine neden olmaktadır (Açar, 2017; Aslan ve Doğan, 2017; Çalışkan, 2019). Çevrimiçi cinsel istismara maruz kalmak, çocuklarda depresyon, kaygı, düşük benlik saygısı, madde kullanımı, kendine zarar verme vb. davranışlarla ilişkilidir (Wachs vd., 2016; Wachs vd., 2018; Whittle vd., 2013). Konuya ilişkin yapılan araştırmalar, özellikle son yıllarda çocuklarda internet kullanım oranlarının arttığını, internet kullanım yaşının düştüğünü ve internet kullanım amaçlarının çeşitlendiğini göstermektedir (Holloway ve vd. 2013; TÜİK, 2013; TÜİK, 2021). Ülkemiz 2021 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine bakıldığında 6-15 yaş arasındaki çocukların internet ve cep telefonu kullanım oranlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Türkiye’ de 6-15 yaş arası çocukların telefon ve internet kullanımları (TÜİK, 2021)

	Kız Çocuk %	Erkek Çocuk %	Toplam %
Düzenli cep telefonu/akıllı telefon kullanımı	97.5	98.2	97.9
Düzenli internet kullanımı	98.4	98,9	98.6
Sosyal medya	29.9	32.6	31.3
Oyun oynama-indirme	56	75.4	66.1
Ödev yapma	85	82.2	83.6
Konuşma (görüntülü-görüntüsüz)	70.4	67.2	68.7
Mesajlaşma	68.3	64.8	66.5
Sosyal medya kullanımı	36.1	39.5	37.9

Hastalık Kontrol Merkezi'nin verilerine göre Amerika'da 8-10 yaş aralığındaki çocukların günde ortalama 6 saat, 11-14 yaş arasındaki çocukların 9 saat, 15-18 yaş arasındaki çocukların ise 7,5 saat ekran başında zaman geçirdiği bildirilmiştir (CDC, 2022). Bunun yanında Avrupa'da çocukların ortalama 10 yaşında internet kullanmaya başladıkları ve günde ortalama 1-1.5 saat internet kullandıkları bildirilmiştir (EU Kids, 2019).

Dijital dünyada çocukların güvenliğini, mahremiyetini, sağlığını ve mutluluğunu tehdit eden risklerin oldukça fazla olduğu belirtilmektedir. Çocuklar çevrimiçi platformlarda cinsel, pornografik ve şiddet içeren görüntüler, nefret söylemi içeren materyaller, kendi kendine zarar verme, intihar, anoreksiya gibi sağlıksız ve tehlikeli davranışları öneren web sayfaları, çocuğu uygunsuz temas veya cinsel amaçlara yönlendirme, sağlıksız ve tehlikeli davranışlar içine girmeye ikna etmeye çalışma, başka çocuklara ilişkin nefret içerikli materyal oluşturma, ırkçılık provakasyonu yapma, cinsel görüntüleri yayma kapsamında birçok riskli davranışla karşı karşıya kalabilmektedirler (Gününcü, 2019). Çevrimiçi cinsel istismar; istismar edilen çocuk ile cinsel içerikli yazışma, çocuğun cinsel içerikli fotoğraf ya da video hazırlayıp göndermesini teşvik etmek ya da gerçek hayatta buluşma biçiminde gerçekleşebilir (Çıkman vd., 2017). Bunun yanında internet siteleri, oyunlar, uygulamalar, sosyal medya gibi çevrimiçi tüm platformlar çevrimiçi cinsel istismarın gerçekleşebileceği alanlardır (Erbaş, 2020). Çevrimiçi ortamda sahte hesaplar ve sahte profiller yoluyla kandırılan çocuklar cinsel istismara maruz kalabilmektedirler. İstismarcıların bu platformlarda mağdur ile yüz yüze iletişim halinde olmamaları, istismarcı açısından öz güveni artıran önemli bir unsurdur (Karataş, 2018). Literatürde "sextortion" terimi, cinsel görüntülerin cep telefonu ve diğer dijital platformlar aracılığıyla kötü niyetli ve rıza dışı dağıtılması için kullanılan bir terimdir. Cinsel zorbalık, çocuklara resimler sunma, cinsel faaliyette bulunma ve diğer talepleri kabul etmeye zorlamak amacıyla, çocuğun cinsel görüntülerini ifşa etmekle tehdit edildiği durumları ifade etmektedir (Jacops ve Franks, 2017).

ÇEVİRİMİÇİ ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARININ YAYGINLIĞI

Gençler arasında cinsel içerikli mesajlaşma %2,5 ile %21 arasında değişmekle birlikte, kızlar arasında erkeklere göre daha yaygın olduğu belirtilmektedir (Döring, 2014; Cooper vd., 2016). İsveç'te 14-15 yaşlarındaki çocuklarla yapılan çalışmada, çocukların %30'unun tanımadığı yetişkinlerin kendileri ile iletişim kurduğu ve cinsel içerikli önerilerde bulunduğu belirtilmiştir (Brottsförebyggande rådet, 2007). Bunun yanında her beş ergenden yaklaşık biri çevrimiçi olumsuz cinsel deneyimlerden etkilenmektedir (Livingstone ve Smith, 2014). Benzer şekilde Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi kapsamında yapılan çalışmada çocukların %11'inin internette cinsel içerikli fotoğraflar gördüğü, %12'sinin cinsel içerikli mesajlar aldığı ve %2'sinin internette tanıştığı kişilerle yüz yüze görüştüğü bildirilmiştir (Kaşıkçı vd., 2014). Gençlerle yaptığı meta analiz çalışmasında çevrimiçi cinsel istismara maruz kalma oranı %20,3 olarak belirtmiştir (Madigan vd., 2018). Bir başka çalışmada çocukların %65 'inin sanal platformlarda cinsel tacize maruz kaldıkları saptanmıştır (Greene vd., 2020). Çocuk ve ergenlerle çevrimiçi yollarda etkileşim kuran bireylerin %52'sinin daha

gençmiş gibi davrandığı, %13,2'sinin başka birinin resmini kullandığı ve %92'sinin başka bir cinsiyetteymiş gibi davrandığı belirtilmiştir (Bergen vd., 2014). Ergenlerin flört ilişkilerinde fiziksel ve cinsel şiddete sık sık maruz kaldıkları bildirilmekle birlikte kızlar arasında %21, erkekler arasında %10 oranında yaygınlık olduğu belirtilmiştir (Vagi vd., 2015). Bir çalışmada, ortaokul ve lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında kızların %15, erkeklerin %7 oranında cinsel siber flört istismarına maruz kaldıklarını, bu kapsamda flört ettiği partnerine cinsel fotoğraflar göndermesi için baskı yaptığı, göndermediği durumlarda tehdit ettiği, partnerine cinsel fotoğraflar gönderdiği, seks hakkında istenmeyen iletişimlerde bulunduğu belirtilmiştir (Zweig vd., 2013). Küçük yaşta flört partnerleri tarafından mağdur edilen kızların 18-25 yaşlarına sigara içme ve depresyon belirtileri, alkol kullanım olasılıklarının yüksek olduğu belirtilmiştir. Erkek çocukların ise antisosyal davranışlar ve esrar kullanımı bildirme olasılıklarının yüksek olduğu, bunun yanında her iki cinsiyette de intihar düşünceleri bildirme olasılıklarının yüksek olduğu belirtilmiştir (Cortens vd., 2013).

MAĞDUR ÇOCUĞA İLİŞKİN RİSK FAKTÖRLERİ

Çocuğun sanal yollarla cinsel istismara maruz kalmasında bireysel ve çevresel risk faktörlerinin rol oynadığı bildirilmektedir. Bireysel risk faktörlerinden ilki çocuğun yaşı ve internet kullanımınıdır. Cinselliğe yönelik merakın arttığı ve riskli davranışların daha çok sergilendiği ergenlik sürecinde, diğer çocukluk dönemlerine göre sanal yollarla cinsel istismara maruz kalma riski daha fazladır (Soo ve Bodanovskaya, 2011). Bir diğer demografik risk faktörü çocuğun cinsiyetidir. Bu bağlamda kız çocuklarının daha fazla çevrimiçi cinsel istismara maruz kaldıkları bildirilmiştir. Bu durum, kızların daha erken olgunlaşmaları, sosyal medya platformlarını daha fazla kullanmaları ve bu platformlarda cinsiyetlerine ilişkin faile daha fazla bilgi vermeleri ile ilişkilendirilmiştir (Wachs vd., 2012). Kanada'da sanal cinsel istismar vakaları incelendiğinde faillerin %93,4'ünün çocuklardan cinsel içerikli fotoğraflar istediği, %24'ünün çocuğu, fotoğraflarını yaymak ya da zarar vereceğine ilişkin tehdit ettiği belirtilmiştir. Bunun yanında çocukların %30'unun cinsel içerikli fotoğrafları faile gönderdiği, faillerin ise %35,5'inin çocuğa cinsel içerikli fotoğraflarını gönderdiği saptanmıştır (International Centre, 2022). Cinsel yönelim, çocuğun çevrimiçi cinsel istismara maruz kalmasında bir diğer risk faktörü olarak değerlendirilmektedir. Lezbiyen, gey, biseksüel, transgender, interseks çocuk ya da gençler zorbalığa maruz kaldıklarından dolayı sosyal yaşamda arkadaş edinmekte zorlanabilmektedirler (Stonewall, 2022). Bu bağlamda yeni insanlarla tanışmak, kabul görmek ve kendi cinselliklerini keşfetmek amacıyla yetişkin sitelerini kullanabilmekte bu durum ise onları çevrimiçi cinsel istismar açısından risk altında bırakmaktadır (Soo ve Bodanovskaya, 2011).

Çevresel risk faktörleri mağdur çocuğun aile yapısı, sokakta yaşama durumu, sosyo ekonomik düzeyi olarak değerlendirilmektedir. Sosyo ekonomik durumun iyi olması halinde çocuğun bilgisayar, telefon ve internete erişim daha kolay olacaktır. Bunun yanında ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yüksek olması çevrimiçi cinsel istismar ile ilgili farkındalıklarının daha iyi olmasına dolayısıyla

çocuklarının daha az mağduriyet riski ile karşılaşmasına katkı sunacağı belirtilmiştir (Soo ve Bodanovskaya, 2011). Buna paralel olarak çevrimiçi cinsel faaliyetler anonimlik düşüncesi ve gerçek bir temasın olmaması nedeniyle zararlı görülmemekte düşük sosyo ekonomik durumdaki aileler için para kazanmanın kolay bir yolu haline dönüşebilmektedir (Ramiro vd., 2019). Çocuğun tek ebeveynli olması ve ebeveynlerin çocuğun çevrimiçi faaliyetlerini kontrol edemeyecek durum da olması da çocuğun sanal istismara maruz kalması bakımından risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Soo ve Bodanovskaya, 2011). Konuya ilişkin yapılan çalışmalarda çocuğun çevrimiçi cinsel istismara maruz kalmasında, mağdurun düşük benlik saygısı, kötü ebeveyn ilişkisi, yüksek madde kullanımı, psikolojik problemler, riskli internet davranışları, sansasyon arayışı gibi etmenlerin önemli ölçüde ilişkili olduğu saptanmıştır (Jonsson vd., 2019; Livingstone ve Smith, 2014).

ÇEVİRİMİÇİ CİNSEL İSTİSMAR FAİLLERİNİN PROFİLİ

Çevrimiçi faillerin, yalnızlık, depresyon, stres, sosyal ve ilişkisel bağ kurmada zorluk yaşama ve kaçınma gibi olumsuz durumlar deneyimledikleri belirtilmektedir. Bu duygularla baş etme yolu olarak interneti cinsel tatmin amaçlı kullandıkları ve bu durumu bağımlılık olarak değerlendirdikleri belirtilmektedir (Whittle vd., 2017; Briggs vd., 2011; Morgan ve Lambie, 2019). Literatürde çevrimiçi failler çeşitli tipolojilerle kategorize edilmiştir. Bunlar;

- ✓ Çocuklara özel bir cinsel ilgi duymadan merak ve dürtüyle çocuk pornografisine erişenler
- ✓ Cinsel fantazilerini tatmin etmek için çocuk pornografisine erişen ancak temaslı seks yapmayanlar
- ✓ Yalnızca mali kazanç elde etmek için çocuk pornografisi oluşturup dağıtanlar
- ✓ Cinsel ilişki suçlarını kolaylaştırmak için interneti kullananlar (Krone, 2004; Lanning, 2001)

Çevrimiçi cinsel istismar faillerinin büyük bir bölümünün pedofiliye yatkın oldukları saptanmıştır (Seto vd., 2006). Buna karşılık faillerin daha iyi eğitilmiş, daha zeki ve daha genç olduklarını belirten çalışmalar mevcuttur (Blanchard vd., 2007; Neutze vd., 2009). Çevrimiçi faillerin, bilişsel çarpıtmalarının daha az olduğu ve daha fazla empatik yaklaşım sergiledikleri belirtilmektedir (Bates ve Metcalf, 2007; Elliott vd., 2009; Neutze vd., 2009). Lanning, çocuk tacizcilerinin daha az zeki, düşük sosyoekonomik statüden gelen, birtakım yasa dışı davranışları bulunan, şiddet içeren pornografik materyaller tüketen, daha agresif, ihtiyaçlardan çok riskleri düşünen, özensiz bireyler olduğunu belirtmiştir (Lanning, 2001). Çocuklara yönelik cinsel suç faillerinin psikopatik ve antisosyal eğilimlere sahip oldukları saptanmıştır (Stoll vd., 2019; Babchishin vd., 2018). Bunun yanında birçok çalışma cinsel suçlular arasında yüksek düzeyde bilişsel çarpıtmaların varlığını kanıtlamıştır (Babchishin vd., 2018; Carvalho vd., 2014; Briggs vd., 2011). Bunun yanında cinsel suç işleyen faillerin, işlemeyenlere göre yüksek düzeyde dürtüsel davranış sergiledikleri saptanmıştır (Perley vd. 2016). Çocuk cinsel istismarı failleriyle yürütülen çalışmada, suçluların uyumsuz inanç, tutum ve bilişsel çarpıtmalarının olduğu saptanmıştır (Quayle vd., 2014). Bunun yanında failler,

suçlarını normalleştirmeye çalışmakta ve yanlış anlaşıldıklarını iddia etmektedirler. Söylemlerinde mağdur yerine “genç arkadaşı”, seks suçlusu yerine “erkek sever”, “kız sever”, “çocuk sever” gibi ifadeler kullanmaktadırlar (Gottschalk, 2010). Mağdur ve fail profilleri olası risklere karşı uyanık olmada, yol gösterici olarak düşünülebilir.

HEMŞİRELERİN ÇEVİRİMİÇİ CİNSEL İSTİSMARI ÖNLEMENE YÖNELİK GİRİŞİMLERİ

Hemşireler çocuk haklarının ihlal edildiği durumlarda savunuculuk rolleri kapsamında çocuğun haklarını savunma ve çocukları ihmal ve istismardan korumakla yükümlüdür. Hemşireler, koruyucu ve rehabilite edici hizmetler kapsamında sorumluluklarını yerine getirirler (Bakır ve Kapucu, 2017). Bu bağlamda istismara maruz kalma ya da zarar görme riski bulunan çocukların tespit edilmesi önemlidir (Elarousy ve Abed, 2019). İstismara maruz kalan çocuklarda erken uyarı belirtilerini fark edebilme, sağlık kurumuna başvuran hastalarda, olası istismar olgularının doğru tanılanması, dikkatli öykü alınması oldukça önemlidir (Zeyfoğlu vd., 2010). Özellikle birinci basamakta görev yapan sağlık personeli, çocuk ve ailesi ile iletişim ve etkileşim halindedir. Bu nedenle özellikle istismar şüphesi olan olgularda duyarlı davranılmalı, istismarı tanılama, değerlendirme ve tedavi aşamalarında hekim ile işbirliği yapılmalıdır (Güney, 2010). Hemşireler ev ziyaretleri kapsamında riskli aileleri ve sorunları tespit etmeli ve çözüm alternatifleri oluşturabilmelidir (Dubowitz vd., 2011). Çevrimiçi çocuk cinsel istismarı ile ilgili olarak, çocuk, aile, toplum ve sağlık profesyonellerinin farkındalıklarının artırılması, konuyla ilişkili kamu spotlarının oluşturulması önemlidir. Çevrimiçi güvenliğinin sağlanması ve çocuğun yaşına uygun gizlilik ayarlarının öğretilmesi önleyici faaliyetler kapsamında uygulanmalıdır. Tüm bunlar değerlendirildiğinde, bu platformların aileler tarafından denetlenebilir, sınırlayıcı ve kontrollü olmasının sağlanması amacıyla çocuk ve ailelere farkındalık eğitimleri yapılmalıdır. Tekrarlanan mağduriyetlerin önlenmesi amacıyla sağlık profesyonellerinin konuya ilişkin bilgi ve beceri düzeyleri artırılmalı, kamu spotları oluşturulmalı, çevrimiçi üretilen olumlu, yararlı içerikler desteklenmeli, okullarda tüm kademe öğrencilere çevrimiçi risklere yönelik eğitimler verilmelidir.

SONUÇ

Tüm bunlar değerlendirildiğinde son yıllarda hızla artan internet kullanımına paralel olarak, çocukların her geçen gün daha fazla çevrimiçi yollarla cinsel istismara maruz kaldıkları görülmektedir. Bu bağlamda mağdur ve fail profillerinden yola çıkarak koruyucu ve önleyici uygulamalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Çocuklar kolay, ucuz ve hızlı erişim sayesinde sanal platformlara rahatlıkla ulaşabilmektedirler. Literatürde konuya ilişkin yapılan çalışmaların çoğunlukla tanımlayıcı tipte yapıldığı görülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, kanıt değeri yüksek deneysel çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Çıkar çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

Yazarlık katkıları: Konsept-NGB, literatür tarama-NGB, yazan-NGB, kritik revizyon-NGB

KAYNAKLAR

- Açar, K.V. (2017). Organizational aspect of the global fight against online child sexual abuse. *Glob Policy*, 8, 259-262.
- Aslan, A., Doğan, B.Ö. (2017). Çevrimiçi şiddet: bir siber zorbalık alanı olarak “Potinss” örneği. *Marmara İletişim Dergisi*, 27, 95-119.
- Babchishin, K.M., Merdian, H.L., Bartels, R.M., Perkins, D. (2018). Child sexual exploitation materials offenders: a review. In European Psychologist Hogrefe Publishing GmbH: Niedersachsen, Germany, 130-143.
- Bakır, E., Kapucu, S. (2017). Çocuk ihmali ve istismarının Türkiye’de yapılan araştırmalara yansımaları: Bir literatür incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 13-24.
- Bates, A. & Metcalf, C. (2007). A psychometric comparison of internet and non internet sex offenders from a community treatment sample, *Journal of Sexual Aggression*, 13, 11-20.
- Bergan, E. (2014). Comparing adult youth and adult online sexual solicitation: manipulative behaviors, situational factors and outcomes. Abo Akademi University, Finland.
- Blancard, R., Kolla, N.J., Cantor, J.M., Klassen, P.E., Dickey, R., Kuban, M.E. (2007). IQ, handedness and pedophilia in adult male patients stratified by referral source. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 19, 285-309.
- Briggs, P., Simon, W.T., Simonsen, S. (2011). An exploratory study of internet mediated sexual offenses and the chat room sex offender. Has the internet enabled a new typology of sex offender? *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment* 23, 72-91.
- Brottsförbyggande radet (The Swedish National Council for Crime Prevention).(2017). Vuxnas sexuella kontakter med barn via internet (Adult sexual contacts with children on the internet). Report Erişim adresi: <https://www.bra.se/bra/publikationer/arkiv/publikationer/2007-04-20-vuxnas-sexuellakontakter-med-barn-via-internet.html>. Erişim tarihi: 15.11.2022
- Çalışkan, M. (2019). Toplum ve suç araştırmalarında sınırları aşan bir suç: “çevrimiçi çocuk istismarı” ve bu suça karşı alınabilecek önlemler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 61, 122-131.
- Carvalho, J., Nobre, P.J. (2014). Early maladaptive schemas in convicted sexual offenders, preliminary findings, *Int J Law Psychiatry*, 37.
- CDC (Centers for Disease Control and Prevention Screen Time vs. Lean Time Infographic. Erişim adresi: <https://www.cdc.gov/nccdphp/dch/multimedia/infographic/getmoving.htm> Erişim tarihi: 20.11.2022
- Çıkman, B., Salman, Ö., Çalışkan, D. (2017). Adı: meraklı soyadı: çocuk durum: “çevrimiçi” sonuç: “grooming” “internette çocuk istismarı”, *Güncel Pediatri*, *JPC* 15(3), 87-97.
- Cooper, K., Quayle, E., Jonsson, L.S., Svedin, C.G. (2016). Adolescents and self taken sexual images: a review of the literature. *Comput Hum Behav.*, 55, 706-716.
- Cortens, D.E., Eckenrode, J., Rothman, E. (2013). Longitudinal associations between teen dating violence victimization and adverse health outcomes, *Pediatrics*, 131(1), 71-78.

- Döring, N. (2014). Consensual sexting among adolescents: risk prevention through abstinence education or safer sexting? *Cyberpsychology*, 8, 1-14.
- Dubowitz, H., Lane, W.G. (2011). Abused and neglected children. In: Kliegman RG, Stanton BF, St. Geme JW, Schor NF, Behrman RE (Eds). *Nelson Textbook of Pediatrics*, 19th ed. Philadelphia, Elsevier Saunders, 135-147.
- Elarously, W., Abed, S. (2019). Barriers that inhibit reporting suspected cases of child abuse and neglect among nurses in a public hospital, Jeddah, Saudi Arabia, *Eastern Mediterranean Health Journal (EMHJ)*, 25(6), 413-421.
- Elliott, I.A., Beech, A.R., Mandeville, N.R. & Hayes, E. (2009). Psychological profiles of internet sex offenders: comparisons with contact sexual offenders, *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 21, 76-92.
- Erbaş, R. (2020). Effective criminal investigations in combating domestic violence and the ECtHR: Prima Ratio v Ultima Ratio? Gender based approaches to the law and juris dictio in Europe / edited by Elettra Stradella ; with the collaboration of Giovanna Spanò. - Pisa : Pisa university press.
- EU Kids Online Avrupa Çevrimiçi Çocuklar özet bulguları, Erişim adresi: <http://www.Ise.ac.uk/media-and-communications/assets/documents/research/eu-kids-online/participant-countries/turkey/TurkeyExecSum.pdf> Erişim tarihi: 28.10.2022
- Gottschalk, P. (2010). Characteristics of the internet and child abuse. In: Davidson J., Gottschalk, P. Editors. *Internet child abuse: current research and policy*. London: Taylor and Francis Group, 27-51.
- Greene, E.A., Winters, G.M., Blasko, B., (2020). Experiences and perceptions of online sexual solicitation and grooming of minors: a retrospective report, *Journal of Child Sexual Abuse*, 29, 836-854.
- Güney, S. (2010). Aile Hekimliğinde yeni gelişmeler ve anne çocuk sağlığı üzerine etkileri. 1. Sosyal Pediatri Kongresi, 13-16 Ekim, Kuşadası
- Gününç, S. (2019). Dijital Dünyada Organik Çocuklar Yetiştirmek, içinde Aile fertlerinin bağlılığı ve dijital ebeveynlik, Nobel Tıp Kitabevi, Ankara, 57.
- Holloway, D., Green, L.& Livingstone, S. (2013). *Zero to eight. Young children and their internet use*. LSE, London: EU Kids Online
- International centre for missing and exploited children, *Online grooming of children for sexual purposes: model legislation&global review*. Erişim adresi: <https://www.icmec.org/online-grooming-of-children-for-sexual-purposes-model-legislation-global-review/> Erişim tarihi: 20.10.2022
- Jonsson, L.S., Fredlund, C., Priebe, G., Wadsby, M., Svedin, C.G. (2019). Online sexual abuse of adolescents by a perpetrator met online: a cross sectional study. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health*, 13, 32.
- Karataş, Z. (2018). Çocukların cinsel istismardan korunmasında çocuk adalet sisteminin önleyici fonksiyonu. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 131-147.
- Kaşıkcı, D.N., Çağıltay, K., Karakuş, T., Kurşun, E., Christine, O. (2014). Türkiye ve Avrupa'daki çocukların internet alışkanlıkları ve güvenli internet kullanımı. *Eğitim ve Bilim*, 39, 171; s: 230-243.
- Krone, T. (2004). Typology of online child pornography offending. *Trends & Issues in Crime and Criminal Justice*, 279, 1-6.
- Kaya, H., Çoban, B., Killiklioğlu, E., Özden, N., Özgen, G. (2005). Çocukta cinsel istismar ve hemşirenin rolü. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 13(55), 57-62.

- Lanning, K.V. (2001). Child molesters: a behavioral analysis (4 th ed). Retrived from Erişim adresi: <http://www.missingkids.com> Erişim tarihi: 02.11.2022
- Livingstone, S., Smith, P. (2014). Annual research review: harms experienced by childusers of online and mobile Technologies: the nature, prevalence and management of sexual and aggressive risks in the digital age, *J Child Psychol Psychiatry*, 55, 635-654.
- Madigan, S., Ly, A., Rash, C.L. Ouytsel, J.V., Temple, J.R. (2018). Prevalence of multiple forms of sexting behavior among youth: a systematic review and meta analysis, *JAMA Pediatrics*, 172(4).
- Martin, J. (2014). "It's just an image right)" : Practitioners understanding of child sexual abuse images online and effects on victims. *Child&Youth Services*, 35(2), 96-115.
- Morgan, S., Lambie, I. (2019). Understanding men who Access sexualised images of children: exploratory interviews with offenders, *J Sex Aggress*, 25, 60-73.
- Neutze, J., Seto, M.C., Schaefer, G.A., Mundt, I.A. & Beier, K.M. (2009). Predictors of child pornography offenses and child sexual abuse in a community sample of pedophiles and hebephiles. Unpublished manuscript. Institute of Sexology and Sexual Medicine, Berlin, Germany
- Perley, R.B., Helmu, L.M., Derkzen, D., Serin, R.C. (2016). Do sex offenders againts adults, sex offenders againts children and non sex offenders differ in impulsivity? *Sexual Offender Treatment*, 11(2), 1-21.
- Quayle, E., Allegro, S., Hutton, L., Sheath, M. (2014). Rapid skill acquisition and online sexual grooming of children. *Comput Human Behav*, 39, 368-375.
- Ramiro, L.S., Martinez, A.B., Tan, J.R.D., Marian, K., Miranda, G.M.J., Bautista, G. (2019). Online child sexual exploitation anda buse: a community diagnosis using the social norms theory. *Child Abuse Neglect*, 96, 104080.
- Seto, M.C., Cantor, J.M.& Blanchard, R. (2006). Child pornography offenses are a valid diagnostic indicator of pedophilia, *Journal of Abnormal Psychology*, 115, 610-615.
- Soo, K., Bodanovskaya, Z. (2011). 'Risk factors of becoming a victim of Internet related sexual abuse' in Mare Ainsaar and Lars Lööf (eds) *Online behaviour related to child sexual abuse Literature Report*
- Stanley, J. (2002). Child abuse and the internet. *Journal of the HEIA*, 9(1), 5.
- Stoll, C.B., Boillat, C., Pfluenger, M.O., Graf, M., Rosburg, T. (2019). Psychopathy neuroticism and abusive behavior in low risk child sex offenders, *J Child Sex Abus*, 28, 990-1006.
- Stonewall. (2022). *Staying safe online*. London: Stonewall. https://www.stonewall.org.uk/system/files/stonewall_staying_safe_online_april2022.pdf
- TÜİK (2013). 6-15 yaş grubu çocuklarda bilişim teknolojileri kullanımı ve medya. Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15866> Erişim tarihi: 12.10.2022
- TÜİK (2021). İstatistiklerle çocuk. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2021-45633> Erişim tarihi: 12.10.2022
- Vagi, K.J., Olsen, E.O., Basile, K.C., Kantor, A.V. (2015). Teen dating violence (physical and sexual among US High School Students, *JAMA Pediatr*, 169 (5), 474-482.
- Wachs, S., Wolf, K.D., Pan, C.C. (2012). Cybergrooming: risk factors, coping strategies and associations with cyberbullying, *Psicothema*, 24(4), 628-633.

- Wachs, S., Jiskrova, G.K., Vazsonyi, A.T., Wolf, K.D., Junger, M. (2016). A cross national study of direct and indirect effects of cyberbullying on cybergrooming victimization via self esteem. *Psicología Educativa*, 22, 61-70.
- Wachs, S., Whittle, H.C., Giachritsis, K.D., Wolf, A.T., Vazsonyi, M.J. (2018). Correlates of mono and dual victims of cybergrooming and cyberbullying: evidence from four countries, *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 21(2), 91-98.
- Whittle, H.C., Giachritsis, C.H., Beech, A.R. (2013). Victims' voices: the impact of online grooming and sexual abuse. *Universal Journal of Psychology*, 1(2), 59.
- Whittle, H.C., Hamilton-Giachritsis C. (2017). Offender behavior in: Brown J, editör. *Online risk to children: impact protection and prevention*. New York: John Wiley and Sons, Incorporated, 65-80.
- World Health Organization Child Maltreatment (2020). <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment> Erişim tarihi: 10.10.2022
- Zeyfeoğlu, Y., Uluçay, T., Yavuz, M.S., Aşirdizer, M. (2010). Adli tıbbi uygulamalarda hatalı tanımlama, yanlış karar. *Ulus Travma Cerrahi Dergisi*, 16, 185-188.
- Zweig, J., Dank, M., Yahner, J., Lashman, P. (2013). The rate of cyber dating abuse among teens and how it relates to other forms of teen dating violence, *J Youth Adolescence*, 42, 1063-1077.